

DISSERTATIO QUINTA
DE PRÆLATIS EPISCOPO INFERIORIBUS,
VEL EPISCOPALEM NACTIS,
VEL QUASI EPISCOPALEM JURISDICTIONEM.

CAPUT I.

De Vicariis Episcoporum.

Huc referendus est titulus 28. lib. 1.

Episcopalem ipsam jurisdictionem exercent Episcoporum Vicarii, à quibus propterea non ad Episcopos, sed ad superiores Episcoporum appellatio fieri debet, cap. 3. de appellation. in 6., cap. 2. de consuetudine in 6. Horum origo, si officium spectemus, est antiquissima; ab ipsis enim primis Ecclesiæ sæculi Episcopi negotiorum copia pressi aliorum opera utebantur, quos, si temporalia Ecclesiæ negotia administrarent, Œconomos, Vicedominos, vel Majores domus nominabant, can. 2. dist. 89., can. 21. & 22. caus. 16. quæst. 7., can. 3. caus. 9. quæst. 3., si verò causas ecclesiasticas in jure dirimerent, præsertim post Novellam Justiniani 123, Defensores, vel Missos dicebant, can. 20. caus. 16. quæst. 1., cap. 2. de Regular., cap. 1. de frigid. & malefic. Postquam verò in Ecclesiis Cathedralibus certæ dignitates institutæ fuerunt, iis adnexum fuit Vicariatus Episcopalis officium, præsertim Archipresbyteris, & Archidiaconis, quorum priores in spiritualibus, posteriores in temporalibus Ecclesiæ juribus Episcopos adjuvabant, cap. 1. & passim de offic. Archipresbyt., cap. 1., & toto titulo de officio Archidiacon., juncto canone 1. dist. 25. Fortè etiam hodie

hæc Archipresbyterorum, & Archidiaconorum officia exercerent, nisi qui in his dignitatibus constituti essent, Episcopalem jurisdictionem ad se transferre, quasi jure proprio, conati fuissent; cum enim veluti ordinarii haberi cœpissent, quorum jurisdictio mortuo Episcopo non expirabat, & à quibus non à Superiorem Episcopi, sed ad Episcopum appellabatur, cap. 3. §. 1. de appellation. in 6., grave Episcopis eisdem videri cœpit, quasi non aliis delegata, sed in alios translata sua jurisdictio videretur. Hinc ipsi adamaverunt, certas constituere lubitu suo personas, quas etiam lubitu removerent, quibus insuper quam vellent, jurisdictionem mandarent, quam præterea vellent, denegarent, atque istas Vicarios, seu Procuratores generales appellaverunt, cap. 9. de Procurator., aliquando etiam Officiales, cap. 2. & 3. de offic. Vicar. in 6., quamquam propriè Officiales dici obrinuerit, qui contentiosam, Vicarios, qui voluntariam jurisdictionem exercerent; quod discrimen adhuc hodie servatur in iis diocesis, in quibus discreta Vicariorum, & Officialium munera deprehenduntur.

Itaque hodie Vicarios generales eos dicimus, quibus generaliter data facultas ab Episcopis est administrandi sive in spiri-

tua-

tualibus, sive in temporalibus Ecclesiæ causis jurisdictionem. Qui disputat, an Vicariorum jurisdictio ordinaria dicenda sit, an delegata, mihi videntur de vocabulis litem inferre, quando aliàs in rem, in causam, inque effectus omnes consentiunt. Utraque disputantium pars unum idemque consistorium, sive forum & Vicario, & Episcopo asserit, dicto cap. 2. de consuetud. in 6., dicto cap. 3. de appellat. in 6., unde à Vicario ad Episcopum appellatio denegetur, contra quam olim in institutis Archidiaconis vigeret, dicto cap. 3. §. 1. Utraque pars admittit, mortuo Episcopo, aut quomodocumque extincta Episcopali jurisdictione, Vicarii quoque potestatem extingui, cap. 20. de offic. & pot. jud. deleg., qui sanè sunt jurisdictionis delegatæ characteres. Quonam igitur disputatio spectavit, nisi ad subtilius investigandum, an à lege, an ab homine Vicariorum jurisdictio deriveret? Qui Vicarium delegatum dicunt, ab homine, id est ab Episcopo, derivatam jurisdictionem fatentur; qui ordinariam dicunt, non inficiantur, Vicarium ab Episcopo designari, sed Episcopi partes in una designatione concludunt, qua secuta, vi & potestate legis jurisdictio transferatur. Sunt isti meo judicio lusus verborum, quorum si velimus intimum sensum exprimere, nihil aliud concludetur, quam, ubi Episcopus Vicarium constituat, hanc constitutionem lege probari, qua in propositione universos consentientes invenies. Utilius est inquirere, an Episcopus cogatur ad constituendum Vicarium generalem, ita ut si non constituat, possit à superiore coerceri, imò & si contumax Episcopus sit, possit superior Vicarium ipse constituere. Nullibi in jure hæc obligatio Episcopis imposita deprehenditur; quod enim legimus in can. 2. dist. 89., de rerum temporalium Œconomio, non de Vicario intelligendum est; Œconomus autem ab Episcopis ex canone 27. Concilii Chalcedonensis necessariò constituendus erat, ne res Ecclesiæ temporales sine teste ab Episcopis administratæ Episco-

pum ipsum in quandam perfidiæ suspicionem inducerent. Aditur, Gregorii Magni mandatum extra ordinem datum fuisse, nec facillè protrahendum ad constituendam regulam generalem: videlicet voluit ibidem sanctus Pontifex cohibere ea singulari providentia Paschasium Episcopum Neapolitanum, propterea quod ipse esset maximè deses in exercendo munere Episcopali, uti liquet in conspectu canonis 1. dist. 84. Insuper de rerum temporalium Œconomio conceptus est canon. 3. caus. 9. quæst. 7., perperam à nonnullis Interpretibus traductus ad Vicarios generales. Illi, quibus contrarium placet, tradere solent, Episcopum ecclesiasticis negotiis valde gravari, proindeque Vicarium constituere sibi debere, ut par omnibus esse possit. Quid inde? Non id regulam figet, sed potius regulæ exceptionem, ut concludatur, tum demum Episcopum ad constituendum Vicarium teneri, quando per se gerere omnia nequeat, idque in vim non singularis præcepti & obligationis, sed in vim obligationis generalis, qua tenetur Episcopus, ut rectæ dioceseos administrationi utiliter consultat, cap. 14. & 15. de offic. jud. ordin. Ex eo verò, quod constitutio Vicarii in facultate Episcopi sit, deducitur, & plures Vicarios sibi constituere Episcopum posse, ubi præsertim diocesis latè extenditur, aut ubi varii sunt in diocesi populi diversis ritibus utentes, dicto cap. 14. de officio judicis ordinarii, cap. 7. eodem titulo in 6.

Qui in Vicarium generalem eligendus est, debet primùm esse clericus, videlicet prima saltè tonsura initiatus, can. 22. caus. 16. quæst. 7., cap. 2. de judiciis, quamquam vulgò tradatur, laicum posse esse Episcopi, vel ejus Vicarii adsessorem, quasi adessor non propriè jurisdictionem explicet, sed jurisdictionem exercenti consilium, opemque suppeditet, eodem modo, quo laicus arbiterritè constituitur in iis causis, quæ abs giudice Ecclesiastico dirimi debent, cap. 9. de arbitris. Secundò Vicarius esse debet

non

non minor annis vigintiquinque, cap. 7. vers. inferiora de electione, juncta Clementina 1. de officio Vicarii. Tertio esse debet aut doctor, aut prolyta in jure Canonico: quamquam enim magistris in sacra Theologia arbitrorum officio fungi concedatur in ecclesiasticis causis, sunt tamen causæ quædam, veluti matrimoniales, criminales, & liberales, quæ vero dirimi iudicio, non arbitrio debent; aliàs autem veri iudicii capaces non sunt, nisi qui saltem prolyta in jure sunt renunciati, cap. 9. in fine de in integrum restituit. Addatur constitutio Clementis VIII. 60. §. 19. Quod si hac qualitate præditum Episcopus commodè non inveniatur, poterit aliàs, quoad melius fieri possit, ad munus illud obeundum idoneum designare, dummodò ita designato detur jurisperitus adessor. Atque hoc in casu nec denegandum Episcopo est, Regularem, aut, Monachum constituere, dummodò Prælati regularis consensus accedat, argumento canonis 2. dist. 58., can. 20. caus. 16. quæst. 1., nisi agatur de mendicantibus ob singularem Clementis V. constitutionem in Clement. unica de Regularibus. Præterea ad evadendam quamcumque suspensionem receptum est, non decere Episcopum eligere Vicarium aut fratrem, aut nepotem suum, aut patrualem, vel quemquam arctissima sanguinis necessitudine sibi conjunctum, uti tradit Peregrinus in praxi Vicariorum parte 1. monitoriorium generalium monitorio 1. num. 6. Item clerici conjugati, quod privilegiis clericalibus minimè gaudeant, in Vicarios adsumi nequeunt, quemadmodum nec Monachi, quorum natalia iusta, legitimaque non sunt, etsi certos ad fines tanquam legitimi, post monasticam professionem haberi possint, cap. 1. de filiis Presbyter., juncto cap. 1. eod. tit. in 6. Ex aliena diocesi Vicarium advocandum esse voluit S. Carolus Mediolanensis, ne facilè conjunctorum necessitudine originarius corrumperetur. Hæc verò fuit singularis Mediolanensis Ecclesiæ disciplina, quæ non alibi recepta est, ex

eo etiam, quod originarii in diocesi, vel Provincia suæ moribus magis edocti præsumuntur. Insuper tradunt, non posse in Vicarium adsumi Pœnitenciarium Cathedralis Ecclesiæ, ne suspicio suboritur, futurum, ut is scientia Confessionis in dirimendis præsertim criminalibus causis utatur; eademque ferè ratione solent ab eodem officio excludi Parochi, præsertim etiam, quod isti à Parochiali officio non sint distrahendi. Cæterum istæ traditiones, quoniam non expressè canonum decretis confirmantur, sed sola Pragmaticorum auctoritate prodierint, suas habent probabiles exceptiones, quæ aut singularibus eligendæ Personæ meritis, aut gravi Ecclesiæ utilitati, vel necessitati innituntur. Denique opus non est adjicere, Vicarios generales, præter scientiam eximiam, cæteris qualitatibus præstare oportere, quæ virum prudentem, ac gravem moribus, ac vita integerrimum faciunt; sunt enim istæ qualitates Vicariatus officio velut ingentia, ac sine quibus illud rectè administrari vix posset.

Vicariorum generalium potestatem à litteris Vicariatus metimur, ut tanta illis competat, quanta litteris continetur. Porro sicuti litteris duobus saltem testibus firmatis Vicarius constituitur, ita exhibitione litterarum, præsertim coram Capitulo Cathedralis Ecclesiæ facta, earundemque relatione in acta Curie Vicariatus possessio capitur. Quoniam verò generalis esse solet Vicariorum constitutorum formula, cum ex. gr. scribit Episcopus, se generalem constituere Vicarium, eam jurisdictionem mandando, quæ Vicariis generalibus competit ex usu recepto Curiarum, aperitur disputationi locus, an generale mandatum ad omnes, & singulas, ad unam usque, jurisdictionis Episcopalis species extendatur. Equidem definiit Bonifacius VIII. in cap. 1. & 2. de offic. Vicar. in 6., in ea generali concessione non ea etiam contineri, quæ graviora sunt, utpotè quæ non facilè concessa ab Episcopis præsumuntur, quod Bonifacius derivavit ex doctrina veterum

Ju-

Jureconsultorum, qui tradiderunt, Procuratorem generaliter constitutum certa non posse negotia graviora gerere, nisi speciale ad ea mandatum accesserit, l. 60. ff. de Procurator., & l. 7. §. 1. quib. mod. pign. vel hypoth. solv. Sed hic iterum nova disputatio emergit, quænam illa sint, quæ tanquam graviora negotia censentur. Anceps profectò esset definitio, si ex libero uniuscujusque iudicio penderet, cum grave negotium alicui videri posset, & reservatum, quod alteri minus grave, proptereaque non reservatum videretur. Quid ergo? Ego puto, standum esse æquè & juri scripto, & generalibus Interpretum placitis, quæ mores Ecclesiarum firmaverunt. Etenim cum interpretatio litterarum Episcopialium tota consistat in voluntate Episcoporum mandantium investiganda, præsumitur, Episcopos eam mandavisse generali mandato, quam aut mandatum jus scriptum declaraverit, aut Pragmatici mandatum tradiderint, eamque reservavisse, quam reservatam & jus sanxerit, & Pragmatici communi suffragio dixerint. In primis enim si jus scriptum certam declaraverit potestatem generali mandato non contineri, veluti graviolem, ad idem jus scriptum censetur Episcopus mandatum suum exegisse, cum acta quæcumque interpretationem sumant ex generalis juris scripti disciplina, ad quam agentes respicere præsumuntur in iis omnibus, in quibus expressè abs jure scripto non recesserunt. Deinde si Pragmatici communi suffragio tradiderint, certum negotium ex gravioribus esse, proptereaque generali mandato non contineri, non dicam, ipsos habere juris auctoritatem; neque enim tantus honor dandus est iis, quos non omnibus eximia juris scientia pollere compertum est; sed dicam, testimonium ipsos ferre receptorum in Curia consuetudinum, ad quas Episcopi exegisse sua mandata facilè præsumuntur, nisi contrarium expressè dixerint; nemo autem ignorat, quantum valeant mores provinciarum ad interpretandam dubiam voluntatem

Tom. I.

eorum, qui in eisdem provinciis degunt. Atque in his, ac similibus speciebus verum est, quod ait Jureconsultus, errorem jus facere, in l. 3. in fine ff. de suppellectile legata. Finge enim verò erravisse Pragmaticos, certumque negotium inter gravia, & reservata retulisse, quod tamen reverà grave non sit. Statim ac tamen consuetudo induxit, ut vulgò inter gravia recenseretur, ac reservaretur, non sanè censebitur mandato generali contineri, quia deest voluntas mandantis à vulgari consuetudine modum & interpretationem accipiens. Itaque ad hanc diluendam quæstionem recensenda sunt, quæ sive jure scripto, sive ex Pragmaticorum traditionibus graviora, & propterea reservata censentur. Hujusmodi in primis est potestas, ordinis Episcopalis; etiam in eo casu, quo constitutus Vicarius ordine esset Episcopali insignitus. Deinde ex iis, quæ ad jurisdictionem pertinent, reservata censetur potestas conferendi beneficia, beneficiarios removendi, corrigendi, puniendive clericos, aut in eos inquirendi, dicto cap. 1. & 2. de offic. Vicar. in 6., potestas alienandi res ecclesiasticas, immutandi beneficiorum status, ex. gr. beneficium in Vicariam perpetuam erigendi, item admittendi resignationes beneficiorum, aut illorum permutationes, beneficia, vel Ecclesias uniendi, vel dividendi, Coadjutores idoneis Rectoribus Ecclesiarum deputandi, beneficia, vel Ecclesias supprimendi, juripatronatus Ecclesias, vel beneficia subjiendi, donationi jurispatronatus auctoritatem interponendi, aut reservandi juspatronatus in erectione Ecclesiarum, seu beneficiorum; item novas Parochias erigendi, pensionibus beneficiorum gravandi, Economum vacanti Ecclesiæ constituendi, novum beneficium, aut Ecclesiam erigendi, de una in aliam Ecclesiam Beneficium transferendi, præsentandi ad beneficia, ad quæ Episcopus speciali quodam jure præsentat, publicas pœnitentias imponendi, publicè reconciliandi pœnitentes, inquirendi de cri-

Bb

mi

mine hæreseos, explorandi voluntatem puellarum causa religiosæ professionis, interponendi auctoritatem erectionibus monasteriorum, conferendi indulgentias, dimissorias, seu commendatitias litteras clericis ad suscipiendos ordines à non diœcesano Episcopo concedendi, alium Vicarium substituendi ad longum tempus, nisi agatur de singulari certæ causæ diremptione, visitandi Ecclesias, Synodum diœcesanam convocandi, exequendi, vel commutandi ultimas voluntates, dispensandi ab irregularitatibus ex delicto occulto proventibus, restituendi in integrum, argumento l. 25. §. 1. ff. de minoribus; cognoscendi ea, in quibus Episcopus fuerit specialiter delegatus, cognoscendi causas feudales, impertienti auctoritatem exemplaribus, ut eandem vim habeant in foro, quam archetypus, cap. ult. de fide instrument.; absolvendi à casibus Episcopo reservatis, cap. 2. de pœnit. & remiss. in 6.; imponendi, exigendive charitativum subsidium, aut Synodaticum, ac denique ea peragendi, quæ dispensationem à generalibus juris regulis spectant. Hæc omnia tùm demum agere Vicarius generalis poterit, cùm mandatum habuerit speciale; adeo ut si aliqua nominatim ab Episcopo concedantur, non exinde tacitè concessa etiam cœtera intelligantur, ne causa quidem similitudinis. Hinc ex. gr. qui expressè facultatem obtinuerit instituendi clericos in beneficiis, præsentare non poterit clericum, quo casu ad Episcopum singulari jure præsentatio pertineat. Quid verò, si Episcopus in generali concessione potestatis, *liberam*, se conferre potestatem profiteatur, aut generaliter eas omnes facultates, quæ speciale mandatum requirunt? Ubi *libera* potestas concessa fuerit, ego non puto, ex eo potestatem ad eas species extendi, quæ singulare mandatum desiderant, cùm idem effectus sit concessæ administrationis generalis, ac liberæ, l. 58. & 59. ff. de procuratorib., juncta l. 87. de solution., & l. 18. §. ult. ff. de pignorat. actione, & reverà vocabulum

libera vi suæ ingenitæ significationis non significat extensionem potestatis ad plures potestatum species, sed potius facultatis concessionem pro arbitrio exercendæ, ita ut Vicarius agere in casibus permissis possit etiam Episcopo irrequisito. Neque his obstat capitulum 4. in fine de procurat. in 6. ibi: *Procurator quoque absque speciali mandato juramentum deferre, transigere, vel pacisci non potest, nisi ei bonorum, vel causæ administratio liberè (legunt alii, libera) sit concessa.* Siquidem verba ista eam recipere debent interpretationem, quæ præcedentibus congruat, nimirum valere id in ea specie, qua adeo lata fuerit formula mandatis, ut etiam ad specialia protrahatur, quemadmodum modò dicendum erit. Nimirum si Episcopus Vicarium constituens (& en alterius propositæ quæstionis diremptionem) facultatem generaliter dederit etiam faciendi, quæ speciale mandatum requirunt, tùm demùm voluit Bonifacius VIII. in dicto cap. 4. extendi ad speciales causas, cùm plures designatæ fuerint, quasi exempla, à quibus ad similia voluntas Episcopi extendatur, Clement. 2. de procurator. Cœterum etiam in proposita specie ab ordinariis negotiis ad extraordinaria non erit porrigendum mandatum; hinc ex. gr. si Vicario Episcopus expressè committat beneficiorum collationem, non exinde Vicarius conferre poterit beneficia, quæ ex devolutione ad Episcopi pertinent collationem, nisi & id specialiter exprimat.

Vicarii jurisdictio tota abs jurisdictione Episcopi pendet, cujus rei argumentum est, quod Vicarius ab Episcopo salarium petat, cap. 15. de offic. judic. ordinar., cap. 6. eod. tit. in 6. Gravius argumentum ex eo deducitur, quod iis omnibus modis, quibus Episcopi jurisdictio deficiat, nimirum ejus morte, renunciatione, translatione, ingressu in religionem, captivitate, excommunicatione, suspensione, interdictione, eisdem ipso jure Vicarii jurisdictio expiret; neque enim mihi placere potest illorum opinio, qui

qui putant, jurisdictionem Vicarii, etiam mortuo ex. gr. Episcopo, perdurare, quousque à Capitulo alius constituatur; imò & id adeo verum est, ut Vicarius neque cœpta negotia, neque lites jam contestatas absolvere, ac dirimere possit, Clementina ultima de procurator., quamquam aliud observetur in iudiciis ab Apostolica Sede delegatis, cap. 19. & 20. de offic. & potest. jud. deleg., quia delegatio Apostolica personæ cohæret; at causarum cognitio Vicario concessa, non personæ, sed officio datur. Revocatione quoque ab Episcopo facta, cessat Vicarii jurisdictio, sive expressa revocatio sit, sive tacita. Qua in re quæri solet, an per alterius Vicarii constitutionem tacitè revocatus censeatur, qui primùm fuerat constitutus. Sanè, quamquam si eodem tempore constituantur duo Vicarii, uterque Vicarius reverà sit argumento capituli 14. de procurator., l. 46. in fine, & l. 47. ff. cod. tit., quemadmodum & si diverso quidem tempore constituantur, sed sub diversis, nominibus, vel diversis causis uni, alterique mandatis, uterque Vicarius habeatur; si tamen diversis temporibus ex longo præsertim intervallo, eisdem datis nominibus, ac titulis secundi Vicarii designatio fiat, præsumptio suboritur, voluisse Episcopum dejicere Vicarium antea constitutum, quando secundi constituti Vicarii certior ipse reddatur, quæ præsumptio locum haberet, ubi voluntas Episcopi prorsus dubia esset; atque his principiis accommodari facilè potest seu capitulum 14. de procuratoribus, seu lex 31. §. 2. ff. cod. tit. Cœterum ad eruendam Episcopi voluntatem, à qua hujus quæstionis tota definitio pendet, puto inquirendum esse in causam, cur ad alterius Vicarii constitutionem Episcopus devenerit? Nam si ex. gr. ideo deveniret, ut facilius per alterum plura, quæ imminent agenda, negotia dirimantur, confirmatam potius censeo potestatem primi Vicarii, quam eidem fuerit derogatum.

Pertinent hæc universa ad Vicarios

generales. Quædam ahuc subjicienda sunt de Vicariis Episcoporum, qui foranei nominantur, cap. 1. de officio Ordinarii in 6., Clement. 2. de rescriptis. Constituuntur autem in certa diœceseos parte, causa non generalis administrandæ Episcopalis jurisdictionis; sed adjuvandi Episcopi in minoribus causis, levioribusque negotiis, qui proinde non in dignitate, sed potius in officio constituti dicuntur; quamobrem juxta capitulum 11. de rescriptis in 6. olim delegari non poterant ad dirimendas auctoritate Sedis Apostolicæ controversias, dicta Clementina 2. Solet in civilibus clericorum negotiis ab Episcopis mandari eisdem, ut usque ad certam summam sex ducatis regulariter non majorem judicent; in criminalibus autem ut acta conficiant, non tamen pronuntient sententiam, sed acta confecta ad instruendam causam ad Episcopum referant. Hinc ab illis, cùm non unum auditorium cum Episcopo faciant, ad Episcopum, vel ejus Vicarium generalem appellatio admittitur, cap. 3. de appellation. in 6. §. 1. Horum originem Thomassinus in parte 1. lib. 2. cap. 6. n. 3., de veteri, & nova Ecclesiæ disciplina retulit ad statuta S. Caroli Mediolanensis. Verùm communi Eruditorum iudicio gravissimè erravit Vir cæteroque doctissimus, quando constat tùm apud Bonifacium VIII. in dicto cap. 1. de offic. Ordin. in 6., tùm apud Clementem V. in dicta Clementina 2. de rescriptis, expressam fieri Vicariorum Foraneorum mentionem. Ego puto, horum Vicariorum officium primò olim institutum fuisse in persona Chorepiscoporum, quorum antiquissima mentio est in Conciliis Neocæsariensi, Niceno I., & Chalcedonensi. Id ut perspicuè explicetur, non sunt confundendi Chorepiscopi cum Chorepiscopis, horum enim duo genera variis Ecclesiæ temporibus prodierunt, quorum alii laudabiliter instituti prioribus Ecclesiæ sæculis fuerunt; alii non nisi ex morum corruptela sequiore ætate; quorum propterea officium detestari primùm

mum à viris prudentibus debuit, deinde ecclesiastica auctoritate deleri. Primum genus Chorepiscoporum, de quo mentio fit in Concilio Antiocheno anni 341., in Concilio Neocæsariensi, quod Nicæno I. vetustius est, & in Concilio Chalcedonensi can. 2., invaluit primis Ecclesiæ sæculis, quando Episcopi in Ecclesia Cathedrali, seu in civitate sacra ministeria obeuntes, mittebant Sacerdotes in vicos & pagos vice Episcopi administraturos res sacras christianis rure degentibus, unde Chorepiscoporum derivatum est nomen, quasi illi essent Episcopi ruris, atque villarum, & commodè Parochis ferè universis recentioris ætatis æquiparantur. Hinc in canone 10. laudati Antiocheni Concilii legimus: *qui in vicis, vel possessionibus Chorepiscopi nominantur.* Quis porrò horum Chorepiscoporum institutionem reprehendat, imò non laudet, quicumque non est reprehensurus, sed laudaturus & Parochorum, & Parochiarum Chorepiscoporum officiis similes institutiones? Alterum genus Chorepiscoporum invaluit sequiore Ecclesiæ ætate, qua cum Episcopi locupletiores facti fuissent, & parum sollicitos sese exhiberent de rerum sacrarum ministerio etiam in Ecclesia Cathedrali, atque ut impensius quieti vacarent, imò & delictis, & Episcopalibus commodis fuerentur, Chorepiscopos constituerunt civitates, improprie dato eo nomine, & non nisi ad exemplum rusticorum Chorepiscoporum, eos scilicet, ad quos civitatis & Ecclesiæ præsertim Cathedralis cura, & administratio in spiritualibus pertineret, ut dum Chorepiscopus verbi divini præco esset desertissimus, vigilanterque ecclesiasticæ utilitati deserviret, Episcopus ipse otiosam vitam, delicatamque traduceret. Hinc legimus in capitulari Caroli Magni anni 799. cap. 1. seu cap. 121. lib. 6. Capitularium Baluzianæ editionis de Chorepiscopis: *à suis quietibus, & delectationibus inhaerentibus facti sunt.* Quis horum Chorepiscoporum institutiones, & officia ex abusu Episcoporum inducta

probavisset? quæ longè sanè diversa erant ab officiis veterum; ubi enim Chorepiscopi veteres ob pagorum vicorumque utilitatem constituti fuerant, ut Episcopus impensius Cathedrali Ecclesiæ, & Civitati prospiceret, hi potius ideo eligi cæperunt, ut Episcopi in indigno penitus otio marcescerent. De his mentio fit in can. 5. dist. 68., perperam Damaso Papæ tributo, ac verius tribuendo auctori illorum sæculorum, quibus secundum hoc Chorepiscoporum genus inventum est. Ad hæc Chorepiscoporum discrimina si solerter animadvertissent Viri cæteroquin eruditi, non adeo laborarent in deffinienda controversia, num Chorepiscopi Episcopatus essent ordine insigniti, aut tantum in Presbyteratus ordine constituti; veterum enim monumenta modò Chorepiscopos exhibent Episcopatu insignitos, modò tantum Sacerdotio initiatos, sive de Chorepiscopis primi, sive de Chorepiscopis secundi generis agatur. Ubi sermo sit de Chorepiscopis primi generis, distinguenda sunt tempora, quæ præcesserunt Sardicense Concilium, aut Sardicensium canonum receptionem, & usum, à temporibus, quæ subsequuta fuerunt Sardicense Concilium, & hujus Concilii canonum disciplinam planè salutarem. Ante Sardicense Concilium Episcopi Diocesani sine discrimine in vicos ac pagos mittebant Chorepiscopos, modò Episcopatus ordine insignitos, modò tantum Presbyteros ordinatos, ratione habita modò necessitatis, vel utilitatis rustici populi, cui melius aliquando ordinati Episcopi prospexissent, aliquando satis erat Presbyteros præfici; modò ratione habita illius, qui mittendus erat in vicos & pagos; si enim fortè Episcopus quidam è sua diœcesi ejectus se in alienam diœcesim recepisset, ibidem ecclesiasticis muneribus de Diocesano consensu functurus, mittebatur iste à Diocesano in villas & pagos, concessa facultate exercendi ordinem Episcopalem, dummodò non liberè ea facultate uteretur, sed juxta modum sibi à Diocesano præ-

ti-

titutum, quò pertinent verba illa canonis 10. Antiocheni: *Qui in vicis vel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamvis manus impositionem Episcoporum perceperint, & ut Episcopi consecrati sunt; tamen sancta Synodo placuit, ut modum proprium recognoscant &c.* Aliud obtinere debuit post Sardicense Concilium, & in iis locis, in quibus recepti fuerunt Canones Sardicenses; postquam enim in canone 6. hujus Synodi cautum est, ut nonnisi in civitatibus Episcopi constituerentur, in pagos & villas mittebantur Presbyteri, aut si fortè mittendus esset Episcopus à sua diœcesi Barbarorum, aut gentium vi expulsus, ita mittebatur, ut ab Episcopali ordine exerceendo abstineret, quò pertinet sententia Leonis Magni in can. 4. dist. 68. Ubi venò sermo sit de Chorepiscopis secundi generis, quoniam isti in civitatibus constituti cæperunt pro lubitò oscitantium quorundam Episcoporum, nihil tale jubentibus, aut patientibus sanctionibus canonum, pro lubitò etiam Episcoporum modò in Episcopos ordinabantur, modò sine Episcopali ordinatione eligebantur, prout Episcopi iidem sua interesse censebant. Siquidem quicumque omninò vacare ab Episcopalibus functionibus volebant, Chorepiscopos ita electos etiam Episcopos ordinabant, à quibus inde ordinarentur clerici, Sacramentum Confirmationis administraretur, & similia obirentur officia Episcopali ordini reservata. Quicumque verò munera Episcopalis ordinis obire voluissent, in reliquis officiis curam mandare Chorepiscopis, parum solliciti erant, ut Chorepiscopi sui Episcopali ordini insignirentur, contenti eos esse in Presbyteratus ordine constitutos. Itaque post quintum Ecclesiæ sæculum cessavit in vicis & pagis Chorepiscoporum nomen in Ecclesia Occidentali, & retentum fuit illorum officium pœnès Parochos; accessit etiam, ut inter Parochos constituerentur Archipresbyteri, ideo dicti Archipresbyteri ruris, ad quos plurium Parochiarum regimen pertinere, suscepta sollicitudine pœnès

eosdem Archipresbyteros, qua ipsi si quod in finitimis Parochis emergeret, de eo Episcopum redderent certiolem. Octavo, & nono Ecclesiæ sæculo cæperunt, ut diximus, institui Chorepiscopi Civitatenses in Ecclesia Occidentali, ad quos universa Episcoporum cura transferebatur. Hinc autem gravissima subortæ sunt controversiæ, diversæ excitata sunt secta, ut utar verbis Rhabani Mauri in libro de Chorepiscopis, *invidia, ira, rixa, amulationes, dissensiones, contentiones.* Quicumque enim lugebant talem, tantamque Episcoporum incuriam, atque oscitantiam, novam hanc recentium Chorepiscoporum disciplinam, tamquam teterimam Ecclesiarum omnium luem, detestabantur. Qui è contrario Episcoporum quieti favebant, ea, quæ in honorem veterum Chorepiscoporum ab antiquissimis Conciliis constituta fuerant, his posterioris ætatis Chorepiscopis sine discrimine accommodabant, quasi Chorepiscopi istius generis jamdiu apud vetustos Patres probatissimi viderentur. Hæc dira contentio gravissimos utrimque habuit, & strenuos defensores, aliis de Episcopali cura sollicitis, atque ideo vicariam Chorepiscoporum operam improbantibus, aliis contra conantibus, ut Chorepiscoporum officia sustinerent, veritis, ne si improbavissent, damnare viderentur canones veterum, quibus Chorepiscoporum dignitas honesta prædicabatur. Eò devenit controversia, ut ob Ecclesiarum tranquillitatem ad Summum Pontificem dirimenda deferretur. Tenebat tunc Pontificatum Maximum Leo III., ad quem Carolus Magnus in Chorepiscoporum causa misit Arnonem Archiepiscopum Juvavensem, aliosque anno 799., ut ejus sententia controversiæ finis imponeretur. Tandem verò eo plerumque devenit, ut Chorepiscopi etiam in Civitatibus nulli amplius eligerentur, uti liquet ex Capitulari anni 799., seu ex cap. 121. lib. 6. Capitularium Francorum in editione Baluziana. Cum tamen hæc disciplina generalis non esset, nec ubicumque

que recepta, in ea causa novæ controversiæ emergerunt, uti liquet ex Concilio Parisiensi anni 829. lib. 1. cap. 27., & ex Epistola Nicolai I. ad Rodolphum Episcopum Bituricensem cap. 1. Erant enim adhuc, qui Chorepiscopis favebant, licet non omnes eadem voluntate; alii scilicet, præsertim Episcopi, ut coadjutores ministerii haberent, & Chorepiscopis tamquam Vicariis uterentur, seseque ab Ecclesiasticis muneribus obeundis eximerent; alii, ut veterem disciplinam, qua Chorepiscopi & admittebantur, & laudabantur, incolumem custodiendam curarent. Hujusmodi inter cæteros fuit laudatus Rhabanus Maurus, cujus est liber singularis ad Drogonem Metensem Episcopum directus *de Chorepiscopis, & dignitate, atque officio eorum*; ex quibus omnibus facile constat, Chorepiscoporum officium, atque institutionem in Civitatibus nonnisi tardius defecisse. Igitur, ut ad propositum revertar, civitatenses, & rusticanae, seu diocesanæ Ecclesiæ communibus ferè institutionibus regebantur, & quemadmodum Episcopi Chorepiscopos in civitatibus constituerunt exemplo Chorepiscoporum rusticanorum, ita eosdem exemplo rusticanorum

aboleverunt. In Ecclesiis civitatensibus Chorepiscoporum civitatensium officium in Archipresbyteros civitatenses, seu in Cathedrali Ecclesia constitutos derivavit, quorum opera adjuvaretur officium Episcopale, adjunctis Archidiaconis ratione certarum causarum, præsertim temporalium; eadem ratione, qua in Ecclesiis rusticanis pro Chorepiscopis ruralibus rurales constituti sunt Archipresbyteri. Denique cum in Ecclesiis Cathedralibus noluerunt amplius Episcopi vicariam operam Cathedralis ecclesiæ Archipresbyteris, vel Archidiaconis commendare, sed pro illis adamaverunt Vicarios generales constituere, quos pro arbitrio eligerent, pro adbitrio etiam ab officio removerent, eandem formam, aut similem induxerunt in Ecclesias rusticanas, ut pro rusticanis Archipresbyteris constituerent ibidem Vicarios, quos Foraneos appellarunt pro adbitrio æquè eligendos, ac destituendos. Quamobrem concludere possumus, Chorepiscopis primum ruralibus successisse rurales Archipresbyteros, Archipresbyteris autem ruralibus Vicarios Foraneos recentioribus sæculis successisse, atque juxta hæc principia regi hodiernam disciplinam.

CAPUT II.

De Capitulis, seu Collegiis Ecclesiarum Cathedralium.

Huc referendi sunt tituli 9. 10. & 11. libri 3.

Quo tempore una erat in singulis diocesis clericorum Ecclesia, quæ à Cathedra Episcopi ibidem præsentis Cathedralis appellabatur, solus ordo clericos sub Episcopo constitutos invicem distinguebat; atque ut omittam inferiora officia ab inferioribus clericis gesta, Diaconi temporales tantum res Ecclesiasticas administrabant, Presbyteri autem non solum Sacramentis ordini suo congruentibus conferendis

vacabant, sed & quod ad jurisdictionem sacrarum explicandam attinet, opera, consilio, suffragiis Episcopum adjuvabant. Unum erat, & solidum Episcoporum, & Presbyterorum ministerium, nisi quod Episcopus veluti Princeps, Presbyteri veluti Senatores Ecclesiæ habebantur, uti eleganter scribebat Hieronymus in canone 7. dist. 95. Hanc ad rem ita ad Presbyteros, Diaconosque suos scribebat Cyprianus in Epistola 5. *Quam-*

quam

quam causa compelleret, ut ipse ad vos properare, & venire deberem; primo cupiditate, & desiderio vestri qua res in votis meis summa est; tum deinde, ut ea, quæ circa Ecclesiæ gubernaculum utilitas communis exposcit, tractare simul, & plurimorum consilio limare possemus &c. Huc quoque pertinebat anxia illa Ecclesiæ sollicitudo, qua curabatur, ut frequens esset Diocesanarum Synodorum celebratio, etiam bis singulis annis, uti suo in loco observatum est, disciplina sanè ab ipsis Apostolicis derivata, qui in rebus gravioribus seniores convocare, audireque, unàque cum ipsis sententiam proferre solebant, can. 5. dist. 95. Paulatim, partim ex eo, quod nonnulli ex Episcopis Presbyteros temnerent, quod luget pressis verbis Hieronymus in can. 6. & 7. dist. 95., partim ex eo, quod ex complurium suffragiis schismata identidem suborirentur, ut iterum scribit Hieronymus in dicto can. 5.; factum est, ut Episcopi rerum sacrarum curam ad se traherent ferè universam, ipsique quasi soli jurisdictionem Ecclesiasticam explicarent; quamquam tamen in hac re non ubique conformes esse potuerunt mores, vel quod alicubi moratiores Episcopi, si non integram servaverunt veterem disciplinam, quædam saltem disciplinæ veteris vestigia manere voluerunt, ex. gr. in definiendis rebus investigantes, quid Presbyteri sentirent, reservata sibi facultate pro arbitrio definiendi, vel quod alicubi Presbyteri Episcoporum voluntati obstiterunt; unde proflixit, ut conventionibus & transactionibus initis aliqua Episcopo concederentur, aliqua in liberam Presbyterorum potestatem venirent; ex quo repetenda sunt varia, quæ passim occurrunt, Ecclesiarum Cathedralium jura consuetudinibus diuturnis confirmata. Interea in oppidis, vicis ac pagis constitutæ fuere Parochiæ circa quartum, aut quintum Ecclesiæ sæculum; tum verò Civitatenses Presbyteri, quasi Episcopo adsidentes, à tractandis Diocesanis negotiis abstinere voluerunt rusticanos, quasi apud Cathedra-

lem unam Ecclesiam ingenta inesset sacra jurisdictione; imò & ubi in Civitate plures erigi cœperunt Ecclesiæ, atque in eisdem Ecclesiis Collegia clericorum, clerici Cathedrali Ecclesiæ adscripti alios simili ratione à rebus diocesanis tractandis abstinere oportere censuerunt, cujus rei vestigia adparent in cap. 3. de causa possess., & propriet. Sæculo Ecclesiæ duodecimo, quando clerici titulo patrimonii, vel recens institutorum beneficiorum, præsertim patronalium, ordinati sunt, & isti exclusi ab ea jurisdictionis parte fuerunt; & quoniam majores Cathedralium Ecclesiarum clerici Canonicorum, quasi in canonem, seu matriculam Ecclesiæ redacti, nomen adsumserunt, ut ab aliis secernerentur; traditum inde fuit, in Capitulo Cathedralis Ecclesiæ Senatum quendam Ecclesiæ exhiberi, ita ut ipsi unum cum Episcopo corpus, quasi potiora membra cum capite constituerent, cap. 4. de his, quæ fiunt à Prælati; imò ex hoc profluxisse reor Capituli nomen; quemadmodum enim Episcopus Caput, seu Princeps Ecclesiæ dicebatur, ita Collegium Canonicorum dici potuit Capitulum, quasi Caput secundi Ordinis, & post Episcopum supra cæteros clericos excellens. Eam ob rem Canonicorum consilio Episcopus utebatur in beneficiis conferendis, in clericis ordinandis, in beneficiariis ex causa suspendendis, aut destituendis, in rebus Ecclesiæ distrahendis, in constitutionibus edendis, aliisve similibus, cap. 1. & passim eod. tit., cap. 2. & 4. de his, quæ fiunt à majore parte capituli, cap. 1. & 12. de reb. Eccles. non alien., Clement. 2. eod. tit. cap. 1. de excess. Prælat. Neque recesserunt ab his regulis Tridentini Patres, quando sanxerunt, sine præsentia Canonicorum, aut Clericorum non fieri ordinationes, sess. 23. de Ref. cap. 8., sine illorum consilio indulgentias non publicari, sess. 21. de Ref. cap. 9., non instituti Seminarium, eorundemve jura firmari, sess. 23. de Ref. cap. 18., non designari, quo quisque ex Canonicis ordi-

ne